

Dr. HAMID DŽUBUR

Izvanredni profesor na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu Dubrovnik

TURIZAM OTOKA KORČULE. VALORIZACIJA PONUDE I PRAVCI RAZVOJA

UDK 338.48(497.13)

Pregledni rad

Primljeno: 27. ožujka 1995.

Sažetak

Turizam Korčule značajan je čimbenik ukupnog društvenog i ekonomsko - socijalnog stanja koje je, unatoč golemim ratnim nevoljama u neposrednom okruženju, do danas ostalo relativno stabilno. To ujedno znači da na ovom prostoru i dalje postoje izvanredni uvjeti za razvoj turizma, kao i uvjeti za razvoj poljoprivrede, ribarstva, trgovine i obrtništva. U radu se daje prikaz stanja i promjena ne samo u turizmu, odnosno turističkom ugostiteljstvu, već i u drugim na turizam vezanim djelatnostima. Sagledavaju se i ocjenjuju prirodni i drugi resursi kroz bogatstvo mora, obalnog prostora i djelatnosti litoralne ekonomije, te stanje i razvoj pučanstva. Uzimajući u obzir relevantne činjenice iznijete u ovom radu nedvojbeno je da će se turistička ponuda otoka Korčule i ubuduće zasnivati na atraktivnosti prirodnog i obalnog prostora, receptivnim činiteljima i izvornim kulturnim vrijednostima.

Ključne riječi: *turizam, populacijske promjene, privredna struktura, društveni proizvod, zaposlenost.*

UVOD

U namjeri da se na konkretnom primjeru otoka Korčule kao prirodno atraktivne prostorne jedinice s privlačnim obalnim lokalitetima prikaže dosadašnji razvoj turizma, razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom i populacijski razvoj kao izvor aktivne radne snage za ovu

djelatnost, suočavamo se s više problema. Prvo, ustroj novih općina¹ još ni teritorijalno nije dovršen, a da se ne govori o novom ustroju gospodarstva i procesima restrukturacije² privrednih subjekata koji su na samom početku organizacijske transformacije³. Ne postoje također ni izvori podataka i dokumentacijske osnove koje se sustavno izrađuju od početka domovinskog rata (1991.) za novoustrojene općine, dok su dobrano reducirane poslovne, komunikacijske i tržišne veze između gospodarskih i drugih subjekata. Unatoč spomenutim teškoćama ovdje će se, bar u obliku kraćih eksplikacija, analizirati i ocijeniti stanje i razvoj populacijskih kretanja, dostignuta razina razvoja i tendencije turizma, te globalna kretanja turističke ponude Korčule u kontekstu karakteristične privredne strukture bivše općine Korčula, koja zbog razvijenih djelatnosti industrije i pomorskog gospodarstva značajnije divergira u odnosu na druge otočke⁴ općine Hrvatske.

DEMOGRAFSKO STANJE, OKVIRI I PRAVCI PROMJENA

Otok Korčula i pretežit broj njegovih gradskih naselja imaju relativno povoljno demografsko stanje, za razliku od većine Jadranskih otoka⁵ gdje depopulacijski procesi poprimaju zabrinjavajuće razmjere. Prosječna godišnja stopa depopulacije Jadranskih otoka iznosi 0,93% i na nju je bitno utjecao emigracijski i prirodni pad stanovništva. Analizirajući stanje i okvire promjena glavnih kontigenata stanovništva, može se zaključiti da glavna naselja Korčule imaju relativno povoljne odnose u demografskoj strukturi.

-
- 1 Prema Zakonu o područjima županija, gradova, općina u Republici Hrvatskoj, novoustrojenoj općini Blato teritorijalno pripada mjesto Potirna o kojem se vodi spor s općinom Vela Luka. Zakon.....N.N. br.90/1992. Zagreb
 - 2 U 1990. god. došlo je do organizacijske transformacije poduzeća "Blato" koje je od tri osnovne organizacije i R.Z. formiralo dva poduzeća: PZ "Blato" i "Blato", trgovina, turizam i ugostiteljstvo
 - 3 Ekonomsko financijske i organizacijske posljedice restrukturiranja društvenih poduzeća u Hrvatskoj mogu biti na dulji rok nepovoljne, posebice ako je društveno poduzeće nastalo u netržišnom okruženju. Zbog toga ono ne može biti efikasno u tržišnim uvjetima, jer je za njega tržišna konkurencija neprirodan ambijent. Dulčić. A. (1992.). Pretvorbom do efikasnog poduzeća. "Turizam". br. 3-4. Zagreb. str. 35.
 - 4 Razina društvenog proizvoda (1990.) općine Korčula po stanovniku viša je nego u većini razvijenih otočnih općina, primjerice Brača, Hvara, Visa, Lastova, Paga, a samo nešto niža od Krka i Lošinja, koje gravitiraju povoljnom prometnom sustavu Rijeke. Džubur, H. (1993.) Mediteranski koncept razvojne strategije Hrvatske, Radovi, br. 11. Ekonomski fakultet, Split, 1994.
 - 5 Tijekom posljednja četiri popisa stanovništva može se konstatirati permanentni pad ukupnog stanovništva jadranskih otoka, koje se samo u međupopisnoj dekadi 1981. smanjilo sa 127.702 na 116.274 ili 8,9%. "Mogućnosti i pravci razvoja Jadranskih otoka". EF Zagreb. 1983. str. 44.

Međutim, žarišta depopulacije, odnosno smanjenja broja stanovništva na otoku su ruralne zone unutrašnjosti.

Demografsko pražnjenje plodnih ruralnih zona odvija se u pravcu atraktivnih primorskih naselja, gdje su procesi urbanizacije poprimili neslućene razmjere. Razlozi pražnjenja poljoprivrednih zona su brojni: od neodgovarajuće agrarne politike za otočne zone i potcijenjenosti poljoprivrednog rada do nerazvijenosti tržišta i neatraktivnosti robnih viškova, nesigurnog dohotka i male dobiti.

Tablica 1.

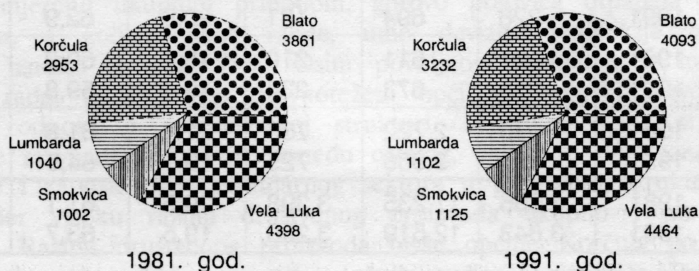
Stanovništvo prema popisima u bivšoj općini Korčula i glavnim naseljima otoka

Područje, naselje	G o d i n a		Indeks 91/81.
	1981.	1991.	
Blato	3.861	4.093	106
Korčula	2.953	3.232	109
Lumbarda	1.040	1.102	105
Smokvica	1.002	1.125	112
Vela Luka	4.398	4.464	101
Općina Korčula	18.399	19.651	106

Izvor: Statistički ljetopis Hrvatske, 1993. Dokumentacije DZS. br. 882 i 885. Zagreb

Ukupan porast pučanstva koji je zabilježen u posljednjem popisnom razdoblju, posebice njegov brži porast u karakterističnim turističkim zonama i naseljima gradskog karaktera, smatra se značajnom činjenicom u gospodarskom i društvenom razvoju područja i prostornih jedinica čije je gospodarstvo koncipirano na radom intenzivnim i tercijarnim djelatnostima iz oblasti usluga, kao što je to slučaj u primjerima Korčule i Blata.

Grafikon 1. STANOVNIŠTVO PREMA POPISIMA U GLAVNIM NASELJIMA OTOKA

Izvor: Tablica 1

U proteklom međupopisnom razdoblju, odnosno između 1981. i 1991. godine, stanovništvo se u općini Korčula povećalo 6,8% i Blatu 6,0% dok je istovremeno taj porast u Republici Hrvatskoj iznosio 3,5% i Dalmaciji 7%. Na prostoru otoka Korčule, dakle, više je nego naglašen proces koncentracije pučanstva u gradskim zonama i naseljima obalnog pojasa, s jedne strane potican pražnjenjem ruralnih zona otoka, a s druge uvjetovan intenzivnijim razvojem djelatnosti litoralne ekonomije.

Stupanj ekonomskog, društvenog i socijalnog razvoja pojedinih područja, posebice priobalnih zona, ogleda se, između ostalog i u razvoju aktivnosti stanovništva. Iako ono nešto posustaje u zonama Vele Luke, Smokvice i Blata (samo za 9 osoba) u 1991. godini ipak se na području otoka Korčule aktivnost povećala 6,2%. Istovremeno, taj porast u Dalmaciji iznosio je 4,6% i Hrvatskoj 2,7%. Stopa aktivnosti stanovništva također je povoljna, pa je 1991. godine u Blatu iznosila 36,8%, Lumbardi 35,4%, Smokvici 31,9% i općini (bivša) Korčula 34,4%, dok je samo u Veloj Luci i Korčuli bila nešto veća, 38,6% odnosno 38,3%. Kada je riječ o aktivnosti stanovništva valja spomenuti da je čitav prostor Korčule, uostalom kao i Dalmacije, drastično smanjio broj poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu. Tako je udio poljoprivrednog stanovništva u ukupnom broju stanovništva Blata 1991. god. iznosio svega 2,8%. Vela Luke 3%, Lumbarde 2,4%, Korčule 0,7%, općine Korčula 3%, a samo Smokvice 9,9%. Još je zamjetniji pad udjela aktivnog poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu, spomenimo samo da je taj udio u općini Korčula 1991. god. iznosio 1,6% i Blatu 1,7%.

Tabela 2.

Stanovništvo prema glavnim dobnim skupinama

Područje naselje	Godina	Dobne skupine			% udio u uk. stanovn.		
		- 14	15-64	65 -	- 14	15-64	65-
Blato	1981.	741	2.303	817	19,2	59,6	21,2
	1991.	774	2.561	758	18,9	62,6	18,5
Korčula	1981.	662	1.963	368	21,1	66,5	12,4
	1991.	661	2.149	422	20,4	66,5	13,1
Lumbarda	1981.	210	602	228	20,2	57,9	21,9
	1991.	226	694	181	20,5	62,9	16,6
Smokvica	1981.	181	611	210	18,1	60,9	21,0
	1991.	218	673	234	19,4	59,8	20,8
Vela Luka	1981.	943	2.722	733	21,4	61,8	16,8
	1991.	853	2.886	725	19,1	64,5	16,4
Općina Korčula	1981.	3.766	11.235	3.398	20,5	61,1	18,4
	1991.	3.843	12.519	3.289	19,5	63,7	16,8

Izvor: Statistički ljetopis Hrvatske, 1993. Dokumentacije DZS, br. 882 i 885, Zagreb

Konačno populacijsku sliku ovog prostora svakako valja dopuniti pokazateljima o dobnoj strukturi stanovništva, jer ona nije samo značajno demografsko obilježje, već isto tako, ako ne i u većoj mjeri, važno ekonomsko pitanje. U narednoj tablici daje se pregled razvoja dobnih skupina u prostoru općine (bivše) Korčula i karakterističnih naselja između dva popisa.

U razvoju jadranskih otoka, njihovih zona pražnjenja ili rasta biološke reprodukcije pučanstva, dobna struktura kao važan indikator demografskog stanja ima posebno značenje i utjecaj (dobne skupine) kako na pravce privrednog razvoja pojedinih područja, tako i odluke u izboru pojedinih privrednih djelatnosti, naročito sredina u kojima su procesi depopulacije dulje prisutni. Budući da pojedine dobne skupine utječu i na formiranje radnog kontigenta stanovništva, svaka nepovoljna promjena u strukturi ili nepovoljan odnos dobnih grupa izazivaju iste reperkusije na obujam i dinamiku ponude radne snage, a time i na ekonomsko socijalni razvoj određenog područja. Važno je, stoga, ovdje spomenuti, a to podaci u prethodnoj tablici i potvrđuju, da naselja Blato i Korčula u prostoru bivše općine Korčula imaju porast kontigenta (od 0 - 14 god.) mladog stanovništva (Blato 4,4%, Korčula 6,2%), dok primjerice Vela Luka ima u istom razdoblju pad od 9,6%. Povoljnija pozicija Blata, međutim, proizlazi i iz činjenice da se staračko stanovništvo (65 i više godina) najviše smanjilo u prostoru otoka Korčule (7,3%), dok je istovremeno u Korčuli povećano 14,6%. Dakle, Blato ima u odnosu na općinsko područje Korčule dvostruko povoljniji prirast mladog stanovništva i dvostruko višu stopu staračke populacije. Porast kontigenta radno sposobnog stanovništva (15 - 64 god.) imamo u svim zonama otoka Korčule. Iako ovdje apsolutni pokazatelji razvoja dobnih skupina nisu veliki, prisutne povoljne tendencije su izuzetno važne, naprosto, stoga, što se radi o otočkim zonama koje su na pragu populacijskog izumiranja.

GLOBALNA OCJENA GOSPODARSKIH KRETANJA

Sve do početka domovinskog rata Korčula je spadala u sam vrh najuspješnijih općina R. Hrvatske, posebice otočkih, pa je primjerice 1990. godine, mjereno ukupnim prihodom, gotovo polovica otpadala na deviznu realizaciju, a godinu dana ranije, udio devizne realizacije u ukupnom prihodu iznosio je čak 57%. Osim povoljnog uklapanja u međunarodnu podjelu rada, to označava uravnoteženi opći gospodarski razvoj, odnosno povoljne odnose u gospodarskoj strukturi. Relativno visok stupanj opće privredne razvijenosti koji se, između ostalog, ogleda u dominantnoj poziciji industrije i zaposlenosti sekundarnog sektora u privrednoj strukturi proizveo je također visoku razinu društvenog proizvoda ukupno i po stanovniku posebno. Razina društvenog proizvoda bivše općine Korčula po stanovniku viša je nego u većini razvijenih otočnih općina, primjerice Brača, Hvara, Visa, Lastova, Paga, a samo nešto niža od općina Lošinj i Krk. Međutim,

svi relevantni izvori i analize gospodarskih kretanja druge polovice osamdesetih godina upozoravaju na stanovite elemente depresije privrednog života i usporavanja razvoja društvenog proizvoda. Usporavanje tog rasta i oscilatorno kretanje njegove strukture po djelatnostima, imalo je značajnog odraza na socijalne prilike i usporeniji rast zaposlenosti. Pogledajmo u nastavku razvoj društvenog proizvoda prema djelatnostima bivše općine Korčula u desetogodišnjem razdoblju.

Tablica 3.

Struktura društvenog proizvoda prema djelatnostima - u %

DJELATNOST	1980.	1990.
Industrija	32,3	27,5
Poljoprivreda	7,6	8,0
Građevinarstvo	4,9	4,4
Promet i veze	23,0	31,7
Trgovina	14,5	11,2
Ugost. i turizam	14,3	14,4
Obrtništvo	2,2	1,4
Ostalo	1,3	1,4
SVEUKUPNO	100,0	100,0

Izvor: Statistički godišnjak, RZS, Statistički ljetopis R. Hrvatske 1992. Statistički godišnjak Dalmacije 1982.

Temeljem pokazatelja iz prethodne tablice može se zaključiti da pozicija industrije slabi, a da tercijarne djelatnosti (promet i veze, trgovina, ugostiteljstvo i turizam) Korčule sudjeluju u formiranju društvenog proizvoda 1980. god. sa 51,8%, a 1990. god. sa 57,3%. Prema tome, kada bismo sumirali ocjene o postojećem gospodarskom stanju, materijalnim učincima vidljivim kroz razvoj društvenog proizvoda, nedvojbeno je da u budućnosti razvojne impulse i pravce izgradnje suvremenog gospodarstva treba sagledavati u prvom redu kroz sektor usluga, poglavito promet i turizam.

Ocjenjujemo li gospodarski razvoj Korčule kroz pokazatelje razvoja ukupnog prihoda i zaposlenosti imamo slijedeće odnose i međuodnose:

Tablica 4.

Struktura ukupnog prihoda i razvoj zaposlenosti u općini Korčula između 1985. i 1990. godine

DJELATNOST	Uk. prihod u %		Zaposleni uk. u privr. općine			
	1985.	1990.	1985.	%	1990.	%
Industrija	29,5	27,1	2.194	39,1	2.077	37,5
Poljoprivreda	5,3	6,9	333	6,5	340	6,6
Građevinarstvo	1,4	1,7	191	3,4	173	3,1
Promet i veze	30,1	35,2	1.168	20,8	1.041	18,8
Trgovina	20,5	11,5	519	9,3	401	7,2
Ugost. i turizam	12,6	16,2	1.115	19,8	1.352	24,5
Ostalo	0,4	1,4	60	1,1	120	2,2
UKUPNO	100,0	100,0	5.615	100,0	5.532	100,0

Izvor: Izvješća SDK Korčula i Statistički godišnjaci RZS, za odgovarajuće godine.

Na temelju pokazatelja iz navedene tablice nije teško zaključiti da industrija (brodogradnja) počinje gubiti čelnu poziciju u strukturi izvora dohotka i prihoda, pa i u razvoju zaposlenosti. Turističko gospodarstvo, posebice djelatnost ugostiteljstva, zahvaljujući u prvom redu uspješnom razvoju turističke ponude u obalnim zonama Korčule. Vela Luke, Blata, Orebića i Lumbarde pokazuje porast udjela ukupnog prihoda, te apsolutni i relativni porast zaposlenosti u ukupnoj zaposlenosti bivše općine Korčula.

Osim turizma i ugostiteljstva sve povoljniju poziciju u prostoru otoka Korčule zauzima poljoprivreda (vinogradarstvo, maslinarstvo, proizvodnja, prerada), koja osim što postupno povećava kvalitetu obradivih površina, sve više sudjeluje u realizaciji prihoda i dohotka, te apsorpiranja aktivne poljoprivredne populacije. To se posebice odnosi na naselja i zone Blata, Smokvice, Čare i Lumbarde, gdje se tradicionalna poljoprivredna proizvodnja sve više uklapa u suvremene tržišne tijekove.

Burni litoralizacijski procesi u jadranskom prostoru Hrvatske, pa s tim u svezi i hrvatskom jugu "vukli" su naprijed primorsku, mediteransku poljoprivredu, koja je u ovim prostorima sve do polovice devedesetih godina apsorpirala značajan dio turističke potrošnje. Turizam je ovdje, uz druge djelatnosti litoralne ekonomije, poticao ukupnu poljoprivrednu proizvodnju društvenog i individualnog sektora, izazivajući pozitivne promjene u strukturi proizvodnje (tržišnost proizvodnje), povećanju obradivih poljoprivrednih površina i namjenskom korištenju raspoloživog prostora.⁶

6 Litoralizacijski procesi kao okosnica dugoročne razvojne orijentacije

Inače, analizirajući antagonističke odnose turizma i poljoprivrede u obalnim prostorima D. Alfier navodi⁷ da turizam u prvoj fazi donekle revitalizira i revalorizira izumiruće poljoprivredne zone, ali već u drugoj fazi u pravilu ubrzava proces propadanja poljoprivrede čak i na onim prostorima gdje se očekivalo da će oživjeti i stimulirati njezin razvoj. Poslije kratkog perioda koegzistencije turizma i poljoprivrede, turizam je onaj koji pobjeđuje, istiskujući poljoprivredu. U prostoru Korčule, međutim, odnosno tradicionalnih poljoprivrednih zona unutrašnjost otoka, kao što su primjerice Blato, Smokvica, Čara koegzistencija turizma i poljodjelstva više je nego očigledna. Turizam stimulira razvoj poljoprivredne proizvodnje, jer da nije tako, ne bi primjerice poljoprivreda Blata 1990. godine sudjelovala sa 62,2% u ukupnom prihodu te djelatnosti općine Korčula, dok je udio Blata u industriji iznosio 33,9%, trgovini 14,6% i ugostiteljstvu i turizmu 4,3%. Konačno u ostvarenom dohotku poljoprivrede otoka Korčule, na Blato je otpalo 75%, dok je njegova poljoprivreda istovremeno osiguravala 48,3% akumulacije djelatnosti. Dakle, u uvjetima uravnotežene gospodarske strukture kakvu imamo u prostoru Korčule i Blata, turizam, pa ni suvremena industrija ili brodogradnja ne moraju istiskivati poljoprivredu, već naprotiv mogu biti čimbenici revitalizacije ne samo djelatnosti, već i prostora naselja i zona unutrašnjosti otoka.

SUVREMENI TURIZAM EKONOMSKI INTERES I RAZVOJNA ŠANSNA KORČULE, OBALNIH NASELJA I "KONTINENTALNE" ZONE BLATA

Koristeći prirodne, prostorne i ljudske potencijale turizam je kroz dva posljednja desetljeća u Hrvatskoj, posebice u njenom jadranskom prostoru doživio svestran i snažan razvoj, koji se najvidljivije manifestirao kroz porast materijalne osnove turističkog gospodarstva i potom, kroz porast društvenog prihoda i dohotka, zaposlenosti i socijalne sigurnosti, te kroz jačanje uvjeta i okolnosti stabiliziranja populacijskih prilika.

Zbog toga je neophodno da hrvatski turizam jasno definira politiku svog razvoja, ali ne kao rezultat nacionalne euforije i stalnih isticanja "komparativnih prednosti", već kao posljedicu realne, a to znači argumentirane ocjene stvarnih mogućnosti razvoja, temeljenih na objektivnoj

Dubrovačko - neretvanske županije. Džubur H., (1994), Zbornik radova, Znanstveni skup "Susreti na dragom kamenu", Fakultet ekonomije i turizma, Pula, 1994. str. 421

7 Antagonistički odnosi turizma i poljoprivrede, Savjetovanje, "Turizam i poljoprivreda", Zagreb, 1974. str. 2 (sažetak)

znanstvenoj procjeni turističkog korištenja resursa s kojima Hrvatska raspolaže.⁸

Suvremeni se hrvatski turizam, dakle, svojom snagom i pozitivnim učincima nametnuo kao neprijeporni razvojni pravac najvećeg dijela obalnih i otočnih zona i zajednica, stoga i čitave zemlje, iako je baš on u bivšem sustavu bio "upečatljiv primjer negiranja hrvatskog imena, te Hrvatske kao države i zemlje izrazitih turističkih vrijednosti"⁹

Dugi niz godina sve do početka domovinskog rata, turizam je u Dalmaciji, a poglavito u prostoru Korčule,¹⁰ bio generator općeg društvenog napretka i snažan činitelj održavanja povoljnog gospodarskog stanja. Nije čudo, stoga, da je turizam u ovim prostorima, kao prirodno stanje privrede, bio čimbenik međunarodne afirmacije koja nam je osiguravala mjesto u međunarodnoj podjeli rada.

Međutim, turistička kretanja ovdje, uostalom kao i na čitavom prostoru Republike i Dalmacije već od sredine osamdesetih godina pokazuju primjetne tendencije usporavanja praktično na svim područjima turističkog gospodarenja, posebice rasta, kvalitetnih činitelja potrošnje i drugim. Prvom godinom domovinskog rata 1991. stanje materijalne osnove turizma tradicionalnih odredišta Dalmacije, Dubrovnika i Korčule značajno se mijenja. Ratna razaranja posebice su pogodila ugostiteljstvo¹¹, drastično zonu Dubrovnika gdje je turizam osiguravao preko 30% društvenog proizvoda i 27% zaposlenosti. Korčula i obalna naselja su, međutim, ostali pošteđeni ratnih razaranja, ali minimalno korištenje postojeće snažne osnove turističkog ugostiteljstva i očigledna depresija djelatnosti (poglavito poljodjelstvo i trgovina) koje ga prate, višestruko nepovoljno se odrazilo na kretanje društvenog proizvoda, zaposlenosti, socijalnog i društvenog standarda pučanstva. U nastavku se daje pregled smještajne ponude HTP

8 Poruka Znanstvenog savjeta za turizam HAZU, "Turizam", br. 7-8. Zagreb, 1992. str. 125.

9 Antunac, I. (1992.), Udio Hrvatske u turizmu bivše SFRJ, "Turizam", br. 7-8, Zagreb, str. 112.

10 Otok Korčula je poslije Hvara drugi otok po turističkoj tradiciji na srednjodalmatinskom prostoru. 1899. god. u Općinskom vijeću javlja se ideja o novoj gospodarskoj grani, turizmu. 1909. god. osniva se "Društvo za poljepšanje mjesta i okolice", uređuju se nova morska kupališta, a prvi "Hotel de la Ville" otvara se 1912. g. Neposredno pred Drugi svj. rat Korčula je imala i smještajnim kapacitetima: četiri hotela s 215 postelja, četiri pansiona s 54 postelje, jedno odmaralište s 80 postelja i 40 postelja u privatnom smještaju. Dokumentacija TSO Korčula iz 1969. god.

11 Do konca 1991. god. bilo je evidentirano uništenih više od 12. 000 kreveta u hotelima. Tome valja dodati i druge kapacitete turističke ponude kao što su marine, razni plovni objekti za potrebe turizma, izgrađene obale i kupališta, turistički autobusi, brojne agencije i turistički biro, servisi i drugi objekti. Kobašić A. (1992.), More i turizam u strategiji gospodarskog razvoja Dalmacije. "Naše More". Dubrovnik. br. (2-3-4), str. 48.

"Korčula" kao reprezentanta turizma i turističkog gospodarstva otoka Korčule.

Tablica 5.

Broj i struktura smještajne ponude, postelja HTP Korčula za 1986. i 1990. godinu

VRSTA SMJEŠTAJA	1986.	%	1990.	%
Hotel LIBURNA	244	9,8	244	9,4
Hotel MARKO POLO	230	9,2	230	8,8
Hotel PARK	330	13,2	390	12,7
Hotel KORČULA	48	1,9	48	1,8
Tur. nas. BON REPOS	800	32,0	898	34,5
Pansion MEDITERAN	20	0,9	20	0,8
OSNOVNI KAPACITETI				
UKUPNO	1.672	67,0	1.770	68,0
Tur. šport. cent. BADIJA	390	15,5	390	15,5
Auto camp KALAC	240	9,6	240	9,2
Privatne sobe	200	7,8	200	7,8
KOMPLEMENTARNI KAP.				
UKUPNO	830	33,0	830	32,0
SVEUKUPNO	2.502	100,0	2.600	100,0

Izvor: Izvještaj o poslovanju HTP Korčula za 1986. i 1993. god.

Kapaciteti turističkog smještaja na području bivše općine Korčula iznosili su 1986. godine 12.765 postelja u svim oblicima smještaja, od čega je na osnovne kapacitete ili turističko ugostiteljstvo otpalo 4.763 postelje ili 30,2%.

Usporedbe radi, ukupna smještajna ponuda 1990. godine, neposredno pred početak rata iznosila je 24.463 postelje, od čega u osnovnom ugostiteljstvu 5.035 ili 20,6%.

Turistički promet domaći i inozemni kako HTP Korčula tako i područja općine razvijao se vrlo povoljno sve do 1989. godine, kada počinje opadati da bi tijekom rata bio sveden na marginalnih tridesetak noćenja. Do početka domovinskog rata Korčula se po veličini turističkog prometa nalazila na šestom mjestu općina Dalmacije a inozemni promet predstavljao je 60% ukupnog broja noćenja. Turističko gospodarstvo ovoga prostora, odnosno djelatnosti turizma i ugostiteljstva ostvaruju 20,1% društvenog proizvoda i zapošljavaju 22,4% djelatnika Korčule.

Ostvareni promet broja noćenja u HTP Korčula prema vrstama smještaja daje se u narednoj tablici.

Tablica 6.

Pregled ostvarenih noćenja u razdoblju 1986. - 1990. po smještajnim kapacitetima

VRSTA SMJEŠTAJA	1986.	1987.	1988.	1989.	1990.
Hotel LIBURNA	45.212	53.713	52.432	42.313	41.451
Hotel MARKO POLO	54.777	47.216	47.250	48.766	46.004
Hotel PARK	47.457	50.395	47.326	40.885	46.025
Hotel KORČULA	6.463	7.292	5.746	5.287	6.606
Tur. nas. BON REPOS	112.834	119.011	104.196	114.007	107.885
Pansion MEDITERAN	3.331	3.399	3.473	2.688	1.705
OSNOVNI UKUPNO	270.074	281.026	260.423	253.945	249.676
Tur. šport. cent. BADIJA	31.890	47.211	47.294	30.382	37.662
Auto camp KALAC	37.206	39.722	37.391	30.382	25.889
Privatne sobe	58.423	67.114	42.776	40.502	31.872
KOMPLEMENTARNI UKUPNO	127.519	154.047	127.461	118.138	95.423
SVEUKUPNO	397.593	435.073	387.884	372.084	345.099

Izvor: Izvještaj o poslovanju HTP Korčula za 1986. i 1993. god.

S druge strane Društveno¹² poduzeće "Blato", odnosno poduzeće za trgovinu, ugostiteljstvo i turizam predstavlja osnovni gospodarski subjekt u oblasti usluga, koji svoju osnovnu djelatnost u području turizma obavlja kroz Ugostiteljsko turističku organizacijsku jedinicu, točnije preko ugostiteljskih kapaciteta smještenih u Prižbi, Prigradici i samom Blatu.

Stanje smještajne ponude po vrstama i objektima dajemo u narednom tabelarnom prilogu.

12 D.P. "Blato" je registrirano kao dioničko društvo za ugostiteljstvo, trgovinu i turizam. U sastavu poduzeća se nalaze: dva hotela (Alfir, B. i Lipa, C. kat.), turističko naselje Priščapac, depadansa Prigradica, četiri restorana (Ratak i Gradski, Prižba i Prigradica), tri bifea u Blatu. Izvješća o poslovanju DP "Blato".

Tablica 7.

Prikaz sadašnjih kapaciteta po objektima

OBJEKT	Katego- rija	Ležaje- va	Stolica		UKUPNO
			U zatv.	Na otv.	
Hotel LIPA	"C"	35	230	50	280
Hotel ALFIR	"B"	186	230	100	330
Pansion PRIGRADICA	I	21	60	50	110
T.N. PRIŠĆAPAC	"B"	168	80	250	330
Restoran RATAK	-	-	90	100	190
Kiosk SOKOLANA	-	-	-	-	-
Kiosk RATKUŠE	-	-	-	-	-
UKUPNO	-	410	690	550	1.240

Izvor: Informacije o poslovanju DP "Blato"

Iz gornje tablice je vidljivo da je turistička ponuda Blata mala i po obujmu, strukturi kapaciteta i vrsti objekata još nerazvijena. U ukupnoj ugostiteljskoj ponudi Korčule ona čini 8,1%, a u ponudi HTP Korčula glavnog čimbenika osnovnog ugostiteljstva 24,5%. S obzirom na izuzetno atraktivan prostor u kojem se nalazi, posebice se to odnosi na hotel "Alfir" i turističko naselje "Prišćapac", ova turistička ponuda ima osiguranu tržišnu verifikaciju. To se naročito odnosi na raspoložive kvalitetne kupališne površine, infrastrukturnu opremljenost koja može podnijeti veće kapacitete od instaliranih i bogatstvo i raznolikost društvenih sadržaja koji zadovoljavaju potražnju i apartmanskih gostiju, privatnog smještaja weekend i prolaznih posjetitelja, sportaša i dr.

U razdoblju od 1985. do 1990. godine turistički se promet po izabranim zonama, odnosno gradskim naseljima Korčule, odvijao sporijim tempom i s očiglednim tendencijama zaostajanja, osim u zoni Blata (tablica 8).

TABLICA 8.

Pregled ostvarenih noćenja domaćih i inozemnih turista 1985. - 1990.

NASELJE	Godina	Broj noćenja		
		Domaćih	Inozemnih	Ukupno
Korčula	1985.	88.449	309.714	398.163
	1990.	59.728	330.214	389.942
Lumbarda	1985.	10.566	86.288	96.854
	1990.	19.966	54.623	74.589
Smokvica Čara	1985.	3.981	22.742	26.723
	1990.	7.001	19.757	26.758
Blato	1985.	9.766	29.345	39.121
	1990.	13.343	44.686	58.029

Izvor: Služba DK, ekspozitura Korčula za odgovarajuće godine. Interna izvješća poduzeća.

U spomenutom razdoblju inozemni se promet na bazi noćenja povećao u Korčuli 6,6% i Blatu 52,2%, ali u Vela Luci smanjio 30,8%, Smokvici - Čari 13,2% i Lumbardi čak 36,7%. Ukupan promet domaćih i inozemnih turista ostao je nepromijenjen u Smokvica - Čari i povećan u Blatu 48,3% a smanjio u Vela Luci 1,7%, Korčuli 2,1% i Lumbardi 13,0%. Udio Blata u inozemnom prometu Korčule iznosio je 1985. god. 9,5%, a 1990. god. 13,5% što je s obzirom na kvalitativnu strukturu smještajne ponude Blata i prometnu poziciju koja nije povoljna, izuzetno značajno pozicioniranje na području inozemne potražnje. Na povoljnu bilancu inozemnog i ukupnog turizma u zoni Blata, vjerojatno su utjecali i drugi čimbenici, primjerice visok prosječni boravak (odlika stacioniranog turizma) između 14 i skoro 16 dana i razvučenost sezonske koncentracije prometa na lipanj i rujanj, što prosječnu zauzetost postelja svih objekata diže na razinu između 103 i 197 dana. Poslovni rezultati prometa time su značajnije poboljšani.

Tablica 9.

Kapaciteti, zaposlenost i ostvarena noćenja za 1989. godinu

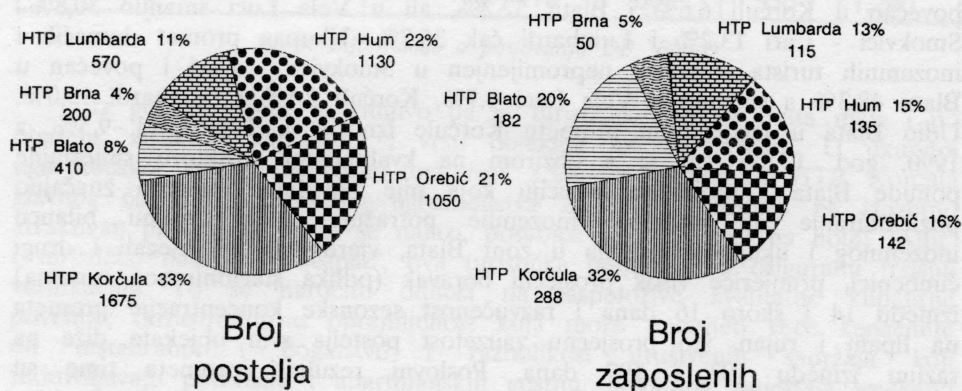
PODUZEĆA	Broj	%	Broj	%	Broj	%
	postelja		zaposl.		noćenja	
HTP Korčula	1.675	23,3	288	31,6	270.074	41,2
HTP Orebić	1.050	20,9	142	15,6	123.500	18,8
HTP Hum Vela Luka	1.130	22,4	135	14,8	166.068	25,3
HTP Lumbarda	570	11,3	115	12,6	54.270	8,3
HP Brna	200	4,0	50	5,5	14.320	2,2
DP Blato	410	8,1	182	19,9	27.638	4,2
UKUPNO	5.034	100,0	912	100,0	655.870	100,0

Izvor: Udruženje turističke privrede općine Korčula. Interna dokumentacija poduzeća

U prethodnoj tablici prikazan je sumarni pregled kapaciteta po organizacijskim jedinicama, poduzećima, pregled kadrova i ostvarenih noćenja.

Ocjenjujući rezultate poslovanja hotelskih poduzeća po glavnim destinacijama otoka Korčule, odnosno prostora bivše općine, temeljem prethodne tablice, može se zaključiti da hotelijerstvo ovdje predstavlja snažnu djelatnost i da je značajan čimbenik materijalnog i socijalnog (mjereno zaposlenošću) blagostanja koje je, na ovim prostorima sve do početka domovinskog rata bilo više nego očigledno. Dakako, ne može se to zahvaliti samo turizmu, jer su tu prisutni industrija i pomorska privreda, no ipak sa stajališta dosegnute razine životnog nivoa, razvijene urbanizacije, stanogradnje i turističke izgradnje, turizam je davao najsnažnije impulse. To se jednako odnosi na sve zone, posebice Korčulu, Orebić, Vela Luku i Blato.

Grafikon 2. KAPACITETI ZAPOSLENOSTI za 1989. godinu

Izvor: Udruženje turističke privrede općine Korčula, interna dokumentacija poduzeća

TENDENCIJE RAZVOJA I PRILAGODBA TURISTIČKE PONUDE "KONTINENTALNE" ZONE BLATA

S organizacijskog i turističkog stajališta turistički proizvod općine Blato valja tretirati kao jedinstvenu cjelinu turističke "proizvodnje" i "potrošnje", i to tako organiziranu u kojoj će se proizvodnja (servisi, trgovina, pekare, mesnice, tržnice, ribarnice, vinarije, punionice, farme, kombinati prehrane, kulturne manifestacije, banke osiguravajuća društva i sl) obavljati u grdaskoj zoni Blata, dok bi se čitava boravišna, uslužna i atraktivna selektivna potrošnja realizirala u lokalitetima i naseljima obalne zone. Ne samo da bi se tako, izvršila svojevrsna podjela rada i organizacijska podjela (dislokacija) funkcija, kao model efikasne realizacije

turističke potrošnje, već bi se na najbolji način valorizirale gospodarske, socijalne, urbane, rezidencijalne, prostorne i druge prilike i prednosti svake zone pojedinačno.

U obalnoj zoni u okviru i izvan objekata smještaja nudile bi se usluge zabave i razonode, izleta, nautike, športa, suvenira, servisa, ali i izvanpansionske usluge konfekcionirane, ambulantanje i fast food prehrane i drugo. Ekskluzivni dio ponude te zone očitovao bi se, između ostalog, kroz lance ribljih i restorana nautike, taverne, vinske podrumne, vinoteke, restorane hrvatskog identiteta, hrvatske kuhinje, brojne objekte i prostore hrvatske kulture, izvorni folklor, kulturne manifestacije i druge vrste ponude.

Prema tome, procesi prilagodbe i transformacije otočnih naselja i zona turističke i nove urbane izgradnje u obalnom prostoru, najvidljivije se manifestiraju kroz porast broja subjekata (objekata) osnovne i komplementarnih djelatnosti, a najefikasnije ekonomski valoriziraju kroz specijalizaciju proizvodnje i dislokaciju potrošnje.

ZAKLJUČAK

Turistička ponuda otoka Korčule zasnovat će se i ubuduće na nekoliko važnih elemenata: na atraktivnosti prirodnog i obalnog prostora, receptivnim činiteljima u prvom redu smještajnoj, ugostiteljskoj i nautičkoj ponudi i izvornim kulturnim vrijednostima. najveći dio prirodnih, prihvatnih i kulturnih dobara i objekata nalazi se u primorskom dijelu, što povećava atraktivnost čitavog prostora, posebice turističkih zona i naselja. Uzevši u cjelini, postojeći atraktivni, prihvatni i kulturni elementi turističke ponude, u potpunosti udovoljavaju zahtjevima suvremene domaće i međunarodne potražnje, kojoj je, uz more i sunce, glavni cilj putovanja rekreacija i odmor.

Profiliranje turističke ponude otoka i naselja i prilagodba potražnji očitovat će se kroz suvremene transformacijske procese. Naime, pod utjecajem novih vlasničkih odnosa, promjena u gospodarskom sustavu (problemi restrukturacije) suvremenih tržišnih tendencija, odvijat će se i u ovome prostoru, negdje brže a negdje sporije, procesi transformacije većih turističkih organizama, hotelsko - turističkih poduzeća i mješovitih poduzeća (DP "Blato") s osnovnim ciljem stvaranja tržišnih uvjeta u novom gospodarskom okruženju, a ne samo promjena vlasničke strukture. jer, pretvorba društvenih poduzeća, kako napominje A. Dulčić, najsloženija je operacija koja se provodi u hrvatskom gospodarstvu danas.

S druge strane, rastom životnog standarda i standarda općenito, suvremeni je turizam postao potreba sve većeg broja ljudi, pa se svojom snagom i pozitivnim učincima nametnuo kao razvojni pravac mnogih sredina, krajeva i čitavih zemalja. Kako postojeći turistički profil otoka Korčule i njenih obalnih zona nije bio rezultat politike uravnoteženog i funkcionalnog razvoja, turizam budućnosti ovdje valja koncipirati tako da

bude komplementaran postojećim suvremenim i tradicionalnim djelatnostima, te da s njima tvori funkcionalnu cjelinu u kojoj ni jedna aktivnost gospodarskog i društvenog života na bi trebala bitno zaostajati.

S tim u svezi, a i zbog uspostavljanja ravnotežnih odnosa između elemenata turističke ponude, korisna bi bila (uz marinu Korčula) orijentacija na prilagodbi i osposobljavanju lučica i pristana u naseljima obalnog prostora kao sekundarnih centara za nautičare i športaše, jedriličarska i druga društva, plovila i usluge domicilnog pučanstva te tehničke servise i usluge opskrbe, goriva i sl.

Konačno, ne manje značenje turizma ovdje, ogleda se u iniciranju razvoja nedovoljno razvijenih područja, posebice ruralnih zona unutrašnjosti otoka. A ostvarenjem novih oblika potrošnje otvaraju se nova tržišta jer kretanje veće mase turista izaziva inače često neiskorištene potencijale gospodarskih i drugih aktivnosti i omogućava potrošnju raznih dobara i usluga u velikim razmjerima. Zbog toga u suvremenim gospodarskim kretanjima turizam i njegov položaj u "proizvodnji" i potrošnji dobara i usluga predstavlja vrlo živu i složenu društvenu aktivnost, čija uloga u razvoju nacionalne i lokalne ekonomije postaje stalan predmet znanstvene analize.

Tako suvremeno strukturirana turistička ponuda otoka i njegovih turistički razvijenih naselja sačuvala bi, a to je i osnovna svrha budućeg razvoja, jedinstvenost i ljepotu krajobraza, povijesni izgled naselja, spomenike prirode i kulture, posebice kulturne manifestacije; prvo ako kvantitativno limitira svoje razvojne impulse do razine razvijenosti lokalnih materijalnih i ljudskih resursa, i drugo ako očuva i unaprijedi civilizacijsku kvalitetu života domicilnog pučanstva.

LITERATURA

- 1) Dulčić, A. (1992.), Pretvorbom do efikasnog poduzeća, "Turizam", br. 3-4, Zagreb, str. 33.
- 2) Džubur, H., (1994.), Litorizacijski procesi kao okosnica dugoročne razvojne orijentacije Dubrovačko - neretvanske županije, Znanstveni skup, "Susreti na dragom kamenu", Fakultet ekonomije i turizma, Zbornik radova, Pula, str. 421.
- 3) Džubur, H. (1993.), Mediteranski koncept razvojne strategije Hrvatske Ekonomski fakultet, Split, Radovi br. 11, 1994.
- 4) Kobašić, A. (1992.), More i turizam u strategiji gospodarskog razvoja Dalmacije. "Naše More", br. 2-3-4. Dubrovnik, str. 48.
- 5) Mogućnosti i pravci razvoja Jadranskih otoka, Studija, Ekonomski fakultet, Zagreb, 1983. str. 44.
- 6) Prostorni plan općine Korčula, Analiza stanja i mogućnosti razvoja, Knjiga I., str. 113
- 7) Statistički godišnjaci RZS, Ljetopis DZS, Dokumentacija DZS, Zagreb, Izvješća SDK, Filijala Korčula, Interne dokumentacije društvenih poduzeća.
- 8) Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, "Narodne Novine", br. 90/1992. Zagreb

Dr. Hamid Džubur

Faculty of Tourism and Foreign Trade Dubrovnik

THE ISLAND OF KORČULA'S TOURISM, EVALUATION OF OFFERS AND DIRECTION OF DEVELOPMENT

Summary

The tourism of Korčula is a significant factor towards the overall social and economical-social well-being, which regardless of extensive war troubles in the immediate vicinity, has up to now managed to remain relatively stable. This implies that exceptional conditions still exist within this region for the development of tourism, as well as for the development of agriculture, fishery, trade and private enterprise. The work portrays not only the state and the changes in tourism, that is tourist hotelery, but other tourist-related activities as well. Natural and other resources are examined and evaluated through the bounties of the sea, coastline, littoral economic activities, as well as the state and development of the inhabitants. Taking into consideration the relevant facts presented in this paper, there is no doubt that the presentation of the island of Korčula for tourism will also in future be based on the attractiveness of both natural and coastal spaces, on receptive hospitality and on authentic cultural values.

Key words: *tourism, population's trends, structure of economy, social product, employment*